

МЕХАНИКА НА ФЛУИДИТЕ

**ВЪПРОС 10. ОПРЕДЕЛЕНИЕ И
ОСНОВНИ СВОЙСТВА НА
ФЛУИДИТЕ. НАЛЯГАНЕ.
ХИДРОСТАТИЧНО НАЛЯГАНЕ.
КИНЕМАТИКА НА ФЛУИД -
МЕТОД НА ОЙЛЕР.
УРАВНЕНИЕ НА
НЕПРЕКЪСНАТОСТ.**

I. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЗА ФЛУИД. ОСНОВНО СВОЙСТВА НА ФЛУИДИТЕ.

1. **Определение:** По отношение на механичното движение течностите и газовете имат сходно поведение и затова се дефинират с общото име **ФЛУИД**.

2. **Основни свойства на флуидите:**

а/ Флуидите нямат собствена форма, а заемат формата на съда, в който се намират.

б/ При флуидите модулът на еластичност при хлъзгане ($G=0$) е нула. Този факт стои в основата на свойството на флуидите наречено **ТЕЧЛИВОСТ**.

в/ За да е в покой един флуид на него не трябва да му действат тангенциални сили, а само сили на нормален натиск т.е. перпендикулярни на повърхността му.

г/ Във флуидите могат да се разпространяват само надлъжни механични вълни.

д/ По отношение на свиваемостта течностите и газовете имат съществена разлика.

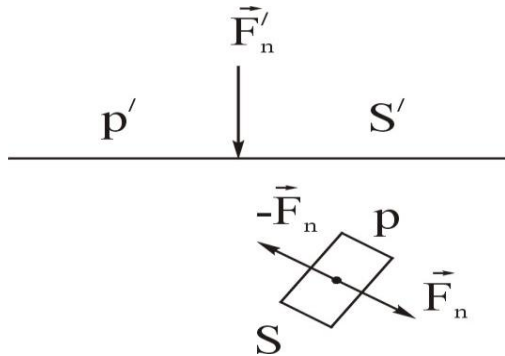
-течностите на практика са несвиваеми-необходимо е прилагането на огромни сили на всестранно свиване, за да свием течност. При тях ние ще смятаме плътността за константа и тогава ще говорим за **НЕСВИВАЕМ ФЛУИД**.

-газовете са лесно свиваеми като при сравнително малки сили на нормален натиск ние значително можем да намалим обема на газа, което увеличава неговата плътност и налягането му. В този случай говорим за **СВИВАЕМ ФЛУИД**.

В рамките на този курс ние ще се занимаваме с механика на **НЕСВИВАЕМИТЕ ФЛУИДИ**.

II. НАЛЯГАНЕ – ЗАКОН НА ПАСКАЛ

1. Нормален натиск. $\vec{F}'_n$ на външен нормален натиск. Площта, върху която тази сила действа, е равна на площта на свободната повърхност на течността S' .

Силата на външен натиск се предава вътре във флуида във всички негови точки и произволни посоки. Ако определим някаква повърхност вътре във флуида с площ S , перпендикулярно на нея ще действа сила на вътрешен нормален натиск. При това, ако: $S' \neq S$, то $F_n \neq F'_n$.

2. **Налягане:** **Отношението между големината на силата на нормален натиск и площта, върху която тя действа, се нарича налягане:**

$$p = \frac{F_n}{S} [Pa]$$

Основната единица за налягане в система SI е паскал $[1Pa] = [1N/1m^2]$.

$$1 \text{ atm} = 760 \text{ mmHg} = 1,01 \cdot 10^5 \text{ Pa}$$

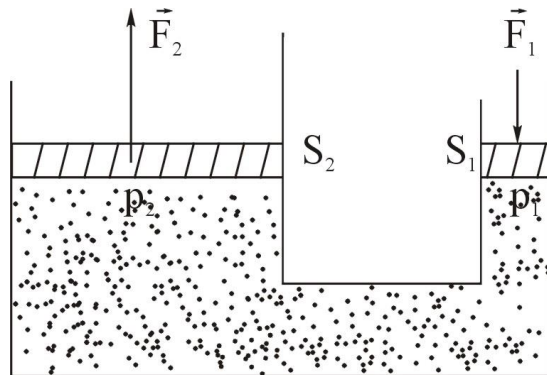
3. **Закон на Паскал:** **ВЪНШНОТО НАЛЯГАНЕ СЕ ПРЕДАВА ЕДНАКВО ВЪВ ВСИЧКИ ПОСОКИ ВЪВ ФЛУИДА**

$$p = p'$$

И НЕ ЗАВИСИ ОТ ОРИЕНТАЦИЯТА НА ПРОИЗВОЛНА ПОВЪРХНОСТ ВЪВ ФЛУИДА.

Хидравлична преса

Хидравлична преса. Със закона на Паскал се обяснява действието на хидравличната преса (фиг.36.2). Тя се състои от два свързани цилиндрични съда (голям и малък), затворени с две бутала с площи S_1 и S_2 ($S_1 \ll S_2$) и пълни с течност (несвиваем флуид).

фиг. 36. 2

Когато натискаме малкото бутало с външна сила $\vec{F}_1$, тя създава налягане на течността p_1 , което се предава до голямото бутало. Течността натиска голямото бутало със сила $\vec{F}_2$. От закона на Паскал имаме:

и:

$$p_1 = p_2$$
$$\frac{F_1}{S_1} = \frac{F_2}{S_2}$$

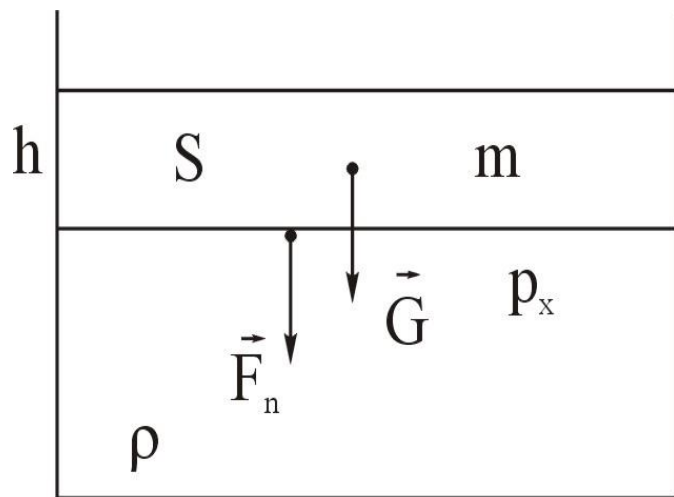
тогава:

$$F_2 = \frac{S_2}{S_1} F_1 \gg F_1$$

Или, получаваме голяма сила F_2 на натиск, когато действуваме с малка сила F_1 . Хидравличната преса е аналог на лостове в механиката на ИТТ и се използва широко в техниката.

III. ХИДРОСТАТИЧНО НАЛЯГАНЕ

Нека имаме един несвиваем флуид $\rho = \text{const}$ в полето на силата на тежестта.

По-горните слоеве натискат по-долните и така в течността се създава налягане наречено хидростатично.

h -височина на горния слой на течността

S - площ на слоя

m -маса на течността от горния слой.

$G = mg$ - сила на тежестта на горните слоеве

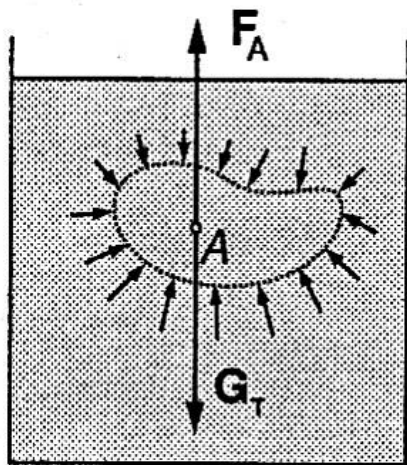
Горните слоеве натискат долната част на течността със сила на натиск: $F_n = G = mg$.

$$p_x = \frac{F_n}{S} = \frac{G}{S} = \frac{mg}{S} = \frac{\rho Vg}{S} = \frac{\rho Shg}{S} = \rho gh$$

Хидростатичното налягане е най-голямо на дъното на съда и е нула на свободната повърхност на течността. То не зависи от формата на съда, а само от височината на течността над даденото място.

IV. ЗАКОН НА АРХИМЕД

На всяко тяло потопено във флуид му действа ИЗТЛАСКВАЩА СИЛА

-причина за възникване - ХИДРОСТАТИЧНОТО НАЛЯГАНЕ

-посока на действие – ВЕРТИКАЛНО НАГОРЕ

-приложна точка – В ЦЕНТЪРА НА ТЕЖЕСТТА НА ИЗМЕСТЕНИЯ ОТ ТЯЛОТО ОБЕМ ТЕЧНОСТ

-големина на силата:

$$F_A = \rho g V_T = m_T g = G_T$$

ЗАКОН НА АРХИМЕД: НА ВСЯКО ТЯЛО ПОТОПЕНО ВЪВ ФЛУИД ДЕЙСТВА ИЗТЛАСКВАЩА СИЛА, РАВНА ПО ГОЛЕМИНА НА ТЕГЛОТО НА ИЗМЕСТЕНИЯ ОТ ТЯЛОТО ОБЕМ ФЛУИД.

Плаваемост на телата. Когато едно тяло е потопено в течност, на него едновременно действат Архимедова сила $\vec{F}_A$ с посока нагоре и сила на тежестта $\vec{G}$ с посока надолу и приложна точка в центъра на тежестта на тялото.

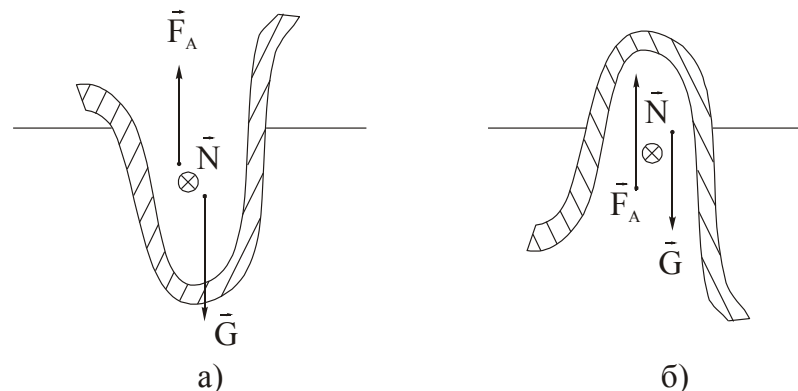
Ако: $F_A > G$ тялото ще изплува на повърхността (положителна плаваемост). Условието за това е плътността на тялото да бъде по-малка от плътността на течността: $\rho_T < \rho$.

Ако: $F_A < G$ тялото ще потъне на дъното (отрицателна плаваемост). Условието за това е $\rho_T > \rho$.

Ако: $F_A = G$ тялото ще остане в покой вътре в течността (нулева плаваемост). Условието за това е $\rho_T = \rho$.

С променяне на средната плътност на тялото неговата плаваемост може да се изменя, което широко се използва при подводниците.

Когато едно тяло плава по повърхността на дадена течност: $F_A = G$ и тялото е в равновесие. Това равновесие ще бъде устойчиво (фиг.36.7а), когато приложната точка на силата на тежестта е под приложната точка на Архимедовата сила. При отклонение на тялото от това положение ще възниква двойка сили $(\vec{F}_A, \vec{G})$, чийто момент ще се стреми да върне тялото в равновесното положение.

фиг. 36. 7

Когато приложната точка на $\vec{G}$ е над тази на $\vec{F}_A$ (фиг.33.7 б), равновесието е неустойчиво, защото моментът на двойката сили $(\vec{F}_A, \vec{G})$ ще продължава да отклонява тялото от равновесното положение.

V. КИНЕМАТИКА НА ФЛУИД. МЕТОД НА ОЙЛЕР

1. Методи на описание:

а/ Метод на Лагранж - описва движението на всяка частица от флуида.

б/ Метод на Ойлер - извършва наблюдение на движението на дадено място

2. Метод на Ойлер: **За всяка точка от пространството, в което се движи флуида се измерва и записва скоростта на частиците, които в даден момент преминават през точката на наблюдение. Дефинира се ПОЛЕ НА СКОРОСТИТЕ**

$$\vec{v} = \vec{v}(\vec{r}, t)$$

3. Видове движения на флуид според вида на полето на скоростите:

а/ нестационарно - полето на скоростите зависи от мястото и времето

б/ стационарно - полето на скоростите не се мени с времето. В точката на наблюдение всички преминаващи частици имат еднакви скорости.

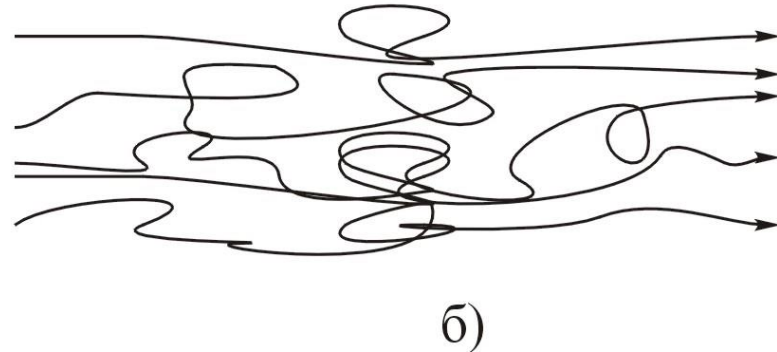
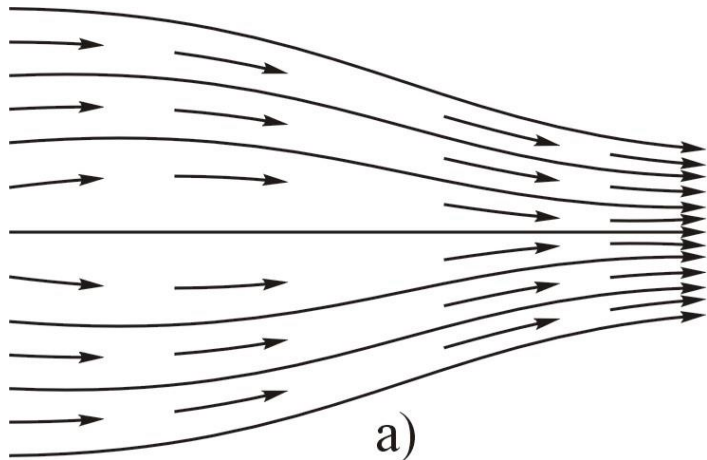
$$\vec{v} = \vec{v}(\vec{r})$$

4. Видове движения на флуида според характера на движението на флуида.

а/ ламинарно движение - частиците се движат в отделни успоредни слоеве. Траекториите на частиците не се пресичат, т.е. частиците не напускат слоевете, в които се намират. Наблюдава се при ниски скорости.

б/ турбулентно движение - частиците се движат по сложни, бързо променящи се и взаимно пресичащи се траектории. Образуват се вихри. Наблюдава се при високи скорости

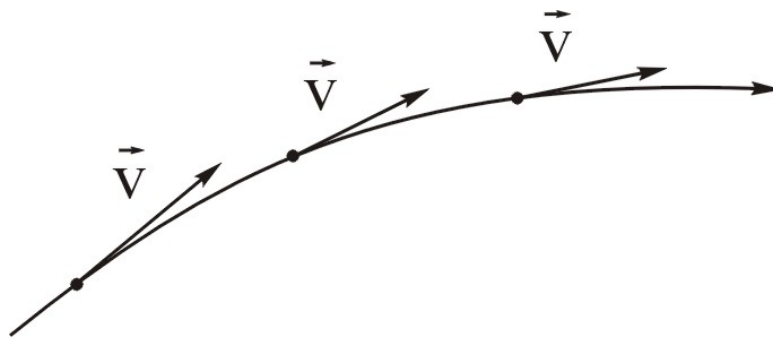
в/ Число на Рейнолдс: При повишаване на скоростта на флуида движението от ламинарно постепенно преминава в турбулентно и обратно при намаляване на скоростта. Критерия за преход се определя от стойността на ЧИСЛОТО НА РЕЙНОЛДС.

$$R_e = \frac{\rho r v}{\eta}$$

ρ – плътност на флуида, η – вискозитет на флуида
 v – средна скорост на потока, r – характерен напречен линеен размер на флуида

Числото на Рейнолдс има критическа стойност $C = 1160$. Когато за даден флуид $Re < C$, движението е ламинарно, а когато $Re > C$, движението преминава в турбулентно.

5.Токова линия:

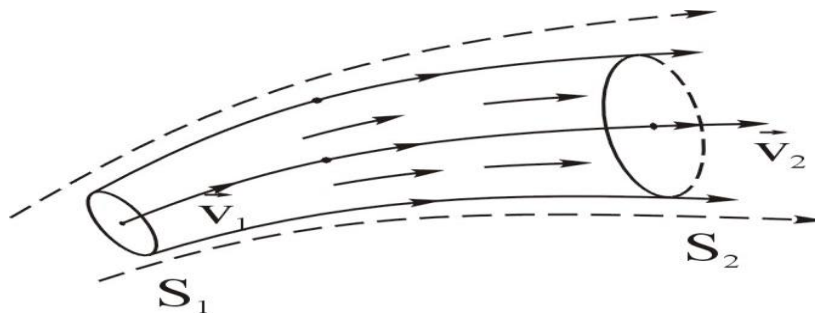

а/ определение: **Мислена линия в полето на скоростите, във всяка точка на която скоростта е по допирателната към тази линия, се нарича токова линия.**

б/ характеристика на токови линии на стационарно поле на скоростите:

- не се изменя с времето
- съвпада с траекториите на частиците
- показват посоката на движението на флуида.
- изчертават се така, че тяхната гъстота на дадено място да е пропорционална на големината на скоростта.

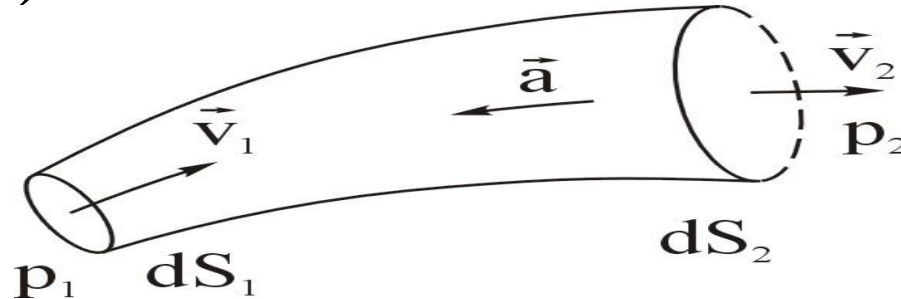
6.Токова тръба:

а/ определение: Група от токови линии, ограничена от две напречни сечения с площи S_1 и S_2 .

VI. УРАВНЕНИЕ НА НЕПРЕКЪСНАТОСТ

1. Постановка на задачата: Несвиваем флуид $\rho = const$ се движи стационарно $\vec{v} = \vec{v}(\vec{r})$ по безкрайно тънка токова тръба

2. Характеристика на движението:

а/ това че потока е стационарен означава, че няма изтичане на флуид през околните стени на токовата тръба.

б/ това че флуида е несвиваем означава, че няма разреждане или сгъстяване на флуида в тръбата.

в/ от а/ и б/ следва ЧЕ КОЛИЧЕСТВО dm_1 ФЛУИДЪТ ВТЕКЪЛ ПРЕЗ СЕЧЕНИЕТО dS_1 ЗА ДАДЕН ИНТЕРВАЛ ОТ ВРЕМЕ dt Е РАВНО НА КОЛИЧЕСТВОТО dm_2 НА ИЗТЕКЛИЯ ФЛУИД ПРЕЗ СЕЧЕНИЕТО dS_2

$$dm_1 = dm_2$$

$$dm_1 = \rho dV_1 = \rho v_1 dt dS_1$$

$$dm_2 = \rho dV_2 = \rho v_2 dt dS_2$$

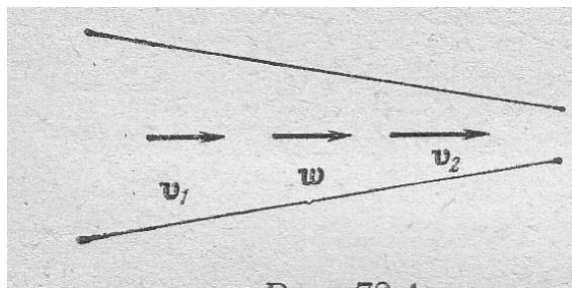
Тогава имаме: $v_1 dS_1 = v_2 dS_2$

УРАВНЕНИЕ НА НЕПРЪКЪСНОСТ: ПРОИЗВЕДЕНИЕТО ОТ СКОРОСТТА НА ЧАСТИЦИТЕ В ДАДЕНО НАПРЕЧНО СЕЧЕНИЕ НА ТОКОВАТА ТРЪБА И ПЛОЩА НА ТОВА СЕЧЕНИЕ ОСТАВА ПОСТОЯННО ПО ЦЯЛАТА ДЪЛЖИНА НА ТРЪБАТА В СЛУЧАЙ НА НЕСВИВАЕМ ФЛУИД ДВИЖЕЩ СЕ СТАЦИОНАРНО.

$$vdS = const$$

ОСНОВНИ СЛЕДСТВИЯ:

1. ТАМ КЪДЕТО ТОКОВАТА ТРЪБА СЕ СТЕСНЯВА СКОРОСТТА НА ФЛУИДА НАРАСТВА. В ШИРОКИТЕ ЧАСТИ ФЛУИДА СЕ ДВИЖИ ПО-БАВНО.

2. АКО СЕЧЕНИЕТО НА ТРЪБАТА СЕ МЕНИ НЕПРЪКЪСНАТО ТО НЕСВИВАЕМЯТ ФЛУИД СЕ ДВИЖИ С УСКОРЕНИЕ. ТОВА УСКОРТЕЛНО ДВИЖЕНИЕ Е СЛЕДСТВИЕ ОТ РАЗЛИКАТА В НАЛЯГАНЕТО В ДВЕТЕ КРАИЩА НА ТРЪБАТА. ЗАКОНА НА ПАСКАЛ СЕ НАРУШАВА.